

את עיקר תשומת הלב לתוכן הציור כשלמות. אין פירושו של דבר שאין תשומת לב מספקת לערכים הטכניים-המבניים: היפוכו של דבר הוא הנכון וע"י השתלטות על ערכים אלה, באים הם כמבלי-משים והציירת יכולה להתפנות יותר לתוכן הכולל. לא כל המוצגים שבתערוכה הם אחידים. ניכרת תסיסה, וכאמור יש הדים לנסינות הנמשכים גם עתה, אך כיוון הנסינות אחיד ובכל המקרים אין כאן ניסיון טכני עקר לשמו. נראה ששלב הנסינות נמצא בעיקרו מאחורי הציירת, ועתה הגיע שלב ההתבססות.

בנימין לוי

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 5.6.64 / תע' יחיד / גלריה "צ'מרנסקי" / תל-אביב

העובדה שצייר הוא בן המחצית השנייה של המאה העשרים, עדיין אינה הופכת את ציורו אוטומטית לציור מודרני. המושג "ציור מודרני" לא בא להגדיר טכניקה סתם, או אף סגנון מסוים. זהו מושג שמתאר תפיסה ציורית כוללת, השונה מהותית מאלה שקדמו לה. בנימין לוי הוא צייר צעיר, העורך עתה את תערוכת היחיד השנייה שלו. ציוריו נעשו במסגרת תפיסה עקבית, שהחלה להתגבש עוד בתערוכתו הראשונה (1961). ואינם בחינת "ציור מודרני". ציון זה לא בא לשלול - איש אינו חייב לעסוק דווקא בציור מודרני - אך חשוב הוא שכל דיון ביצירתו של צייר יהיה בהקשרו הנכון. בציוריו נעדרות כל התכונות המופיעות בציור המודרני (ואין הבדל אם זהו ציור מתאר או מופשט). אין למצוא אצלו את צורת הבנייה הציורית, המושתתת על רגישות ליחידות הציוריות הראשוניות, שרק מהן נבנה עולמו הסובייקטיבי של הצייר; אין רמז לתחושת "המסה חסרת המשקל", המאפיינת את כל הציור המודרני ובאה לכלל ביטוי ע"י העברת מרכז הכובד של הציור לחלקה העליון של התמונה, או פיזור מרכז זה על פני כל השטח. תכונות אלה מופיעות, בהבדלים מובנים של סגנון ותפיסה, אצל כל האמנים המבטאים את מה שמתכנה - קצת סתומות - בשם רוח התקופה ואין למצוא בציורו של בנימין לוי. ייתכן שהדבר מוזר במקצת, אך עובדה היא שבנימין לוי, שהוא יליד הארץ ובן העדה התימנית, קרוב בציורו דווקא לאסכולת פאריס היהודית הרבה יותר מאשר לזרמים שהתפתחו בארץ. גם התמאטיקה, ובעיקר דרך הביצוע, קרובים יותר לאסכולה ששורשיה נעוצים בציור צרפתי שנעשה ע"י יהודים ממזרח אירופה. במקום מערכת הרגישויות של ציור מודרני, מופיעה אצל בנימין לוי רגישות לאווירה פיוטית מאופקת ונטייה לבטא אווירה זו באמצעות ציור דמותי בעל צבעוניות מועמת וסולם רחב של גוונים-אפור. הרגישות מכוונת לא ליחידות היסודיות, אלא למבנה והאווירה הכלליים, הנמסרים באינטרפרטציה אקספרסיוניסטית מתונה, וחלוקת שטח הקרובה לזו שבציור הצרפתי נוסח אסכולת פאריס היהודית. במסגרת זו, ויש לדון על יצירתו של צייר מתוך המסגרת שתחם לעצמו, הצליח בנימין לוי להשיג ציור בעל אווירה רגישה של חצי דמדומים, ציור מאופק וחסר אפקטים חיצוניים מבחינת השימוש באמצעים, השומר על קומפוזיציה

מאזנת יפה. נראה שבמקרה זה היטיב הצייר לעשות כשלא אימץ לעצמו טכניקות מודרניסטיות, שיחד עם היותן קוסמות כל כך, הן מעבר לתפיסתו הציורית וממילא לא היה יכול להפיק מהן ביטוי לתכנים שהוא רוצה למסור.

יהודה ניימן

"תערוכות תל-אביב" / הארץ / 12.6.64 / תע' יחיד / גלריה "הרסה קלצ'קין" / תל-אביב

יהודה ניימן הוא צייר ישראלי היושב ופועל זה זמן רב בפאריס. לפני שמונה שנים, כאשר הציג לאחרונה תערוכת יחיד בארץ, היוו ציוריו שכבר אז היו מופשטים, הפתעה לקהל שלא היה מורגל לאמנות שאינה מתארת מושא מ"העולם הריאלי". מבחינה זו, יכולה תערוכתו של יהודה ניימן לשמש נקודת תצפית שאפשר להשקיף ממנה לא רק לעבר דרכו של הצייר עצמו, אלא במידה לא פחותה גם על התמורה שחלה במושגי הקהל. היום, כאשר לפחות חלק מהקהל התרגל לאמנות מופשטת, יכול הצופה לגשת ישר ליצירה עצמה וערכיה הצורניים והתכניים, בלי תוספת לוואי - המגרה אך השולי - של הפתעה נוכח זרם חדש ובלתי מובן בציור.

ציוריו של יהודה ניימן המוצגים בתערוכתו הנוכחית, נוצרו בשנים האחרונות ומייצגים כמה תקופות. ממילא אפשר למצוא בהם דרך התפתחות, כיווני חיפוש ותהליך גיבוש. דרך ההתפתחות היא עיקבית והגיונית, ומשווה לתערוכה בכללה גוון של אורגניות, גם כאשר בציורים שונים מושם הדגש בדרך העיצוב של אספקטים שונים. אורגניות זו נובעת משתי סיבות עיקריות: א) צמידותו של יהודה ניימן לתוכן אחיד - גם אם תוכן זה מופיע בווריאציות שונות; ב) אמצעי העיצוב של תוכן זה, בכל התקופות המיוצגות בתערוכה, שייכים לזרם ציורי אחד, העובר אצל יהודה ניימן גיבוש עיקבי.

התוכן המרכזי, המשמש נקודת מוצא בכל הציורים, הוא הניסיון למסור תחושה לירית רכה בעלת גוון רומנטי לעיתים, ובמספר ציורים, גוון מיסטי-רומנטי. עם התגבשות תוכן זה, עובר הציור תהליך של הצטללות, הבא לביטוי במעבר מציור לירי שבו שולטים הצדדים האסתטיציסטיים והרומנטיים, לעבר ציור, גם הוא לירי במהותו, שבו הדגש מועבר לערכים יותר ציוריים, פחות אסתטיציסטיים לשמם וזניחה קלה של הצד הרומנטי.

מבחינת דרך העיצוב, בהתאם לתוכן המרכזי, קרוב ציורו של יהודה ניימן למופשט הלירי. יש להדגיש, שאין זה המופשט הלירי במובן המקובל בארץ והמתקשר מיד עם אסכולת המופשט הלירי שצמחה בהשראתו של יוסף זריצקי. המופשט הלירי של יהודה ניימן הוא יותר אווירתי ותנועתי, וחסר בו המבנה המושתת על החומריות של הצבע וערכה הרגשי והאספקטים המבניים האינטלקטואליים (ללא כל כוונה להיות כאלה במודגש), המשמשים בסיס למבנה הצורני של זריצקי. במקום אלה, משתמש יהודה ניימן בתנועת מכחול רחבה, בצבע דק המקנה לציוריו הרגשת מרחב וחלל, בצבעים שקופים המרכיבים